

MTÜ Rannamänniku kaitseks organiseeritud koosoleku protokoll Kabli Seltsimajas teemal

“Mida teha kogukonna metsade ehk nn KAH-aladega”?

Aeg: 12.02. 2021, kell 11.00-13.45

Esinejad: Raul Rosenvald, Anneli Palo, Rainer Kuuba, Liis Keerberg.

Osalejad : Keskkonnaminister Tõnis Mölder ja nõunik Hanno Zingel.

Riigikogu liikmed Jüri Ratas, Heiki Kranich, Jüri Jaanson, Peeter Ernits.

Keskkonnaamet: Lembit Alliksaar.

RMK: Heiki Ärm

MTÜ Rannamänniku kaitseks: Aule Kink, Ülle Lipre, Lydia Koitla, Kersti Uibo, Mati Kose, Tarmo Pilv, Kadri Kallaste, Maret Salak.

Häädemeeste vallavalitsus: Maia-Liisa Kasvandik

Huvilised kogukonnast: Anne Hanson, Grigory Korotych, Anastasiya Marozava.

Ajakirjanik: Lauri Mutso.

Moderator Aule Kink teeb sissejuhatuse arutelule teemal **“Mida teha kogukonna metsade ehk nn KAH-aladega”?** Miks hakkab ühel hetkel suur hulk inimesi tegelema kogukonna metsade küsimusega, kuidas saavutada kogukonda rahuldav tulemus, mis ei tekitaks negatiivseid tundeid. kas ja mida peaks muutma seadusandja tasemel?

Anneli Palo: töökoht Tartu Ülikooli geograafia osakond, hariduselt botaanik, doktorikraad maastiku ökoloogias ja keskkonnakaitses.

Olen seotud metsa vääriselupaikadega ning hiljem loodusdirektiivi metsaelupaikadega. Mu uurimisteemad käsitlevad nii inim- kui maastikutegurite ühist mõju taimkattesse, eriti kuidas see avaldub metsades. Olen laia profiiliga metsaökoloog.

Oleme siia kogunenud Häädemeeste - Ikla piirkonna lütemetsade pärast. Siinne maastik on kitsas madalate luidete võõnd, mis asub Eesti piirist Pärnuni. Ajalooliselt on see olnud inimõjune piirkond, rannaäärne kaubatee ja rannarahvas peab lütemetsi õigustatult oma rahvusmetsadeks. Laevad on ehitatud rannametsadest, need on olnud maamärgid ja rannikumetsi ei tohtinud paljudes kohtades üldse raiuda.

Tänapäeval on lüted peaaegu kadunud elupaigatüüp ja liikuvaid lüteid Eestis enam ei olegi, sest eesti metsamehed on nad “edukalt” metsastanud. See ei rõõmusta aga looduskaitsejaid, sest liivaelupaiku pole eriti järele jäänud. Põlismetsaväärtusi on lütemetsades vähe, seevastu võib leida liivamaastikele erilist linnustikku, taimestikku, samblikke ja mardikaid. Vanadel lüte- ja palumetsadel on väga sarnased väärtused.

Puit on üks ökosüsteemi teenustest, mis kasvab ka ilma metsameheta. Metsamees võib pigem halvasti mõjuda, kui läheb oma tegevusega liiale. Metsa väärtused: marjad, seemned või ka visuaalne turismiväärtus lähevad intensiivse metsandusega konflikti. See on probleemiks kogu maailmas: tooraine varumine kahjustab teisi ökosüsteemi funktsioone. Kuidas seda võrrelda ja

mõõta rahas? Euroopa Liidu liikmesriikidele on tehtud kohustuslikuks riigi ökosüsteemi teenuste kaardistamine.

Tõin kaasa Ikla-Häädemeeste luitemetsade piirkonna väärtuste kaardid, kus on näha, et marju ja seeni on oluliselt rohkem vanades sammaldunud metsades.

1. mustikakaart, kus näha, et mustika saagikus on piirkonnas kõrge;
2. pohlakaart – luitemetsades pohli samuti väga palju;
3. söögiseente kaart – ilusad samblased männikud on väga head seenemetsad;
4. virgestusväärtuste kaart - kasutatavus spordiks ja puhkamiseks;
5. loodusvaatluste tõenäosus (sh linnuvaatlused) on siin piirkonnas väga kõrge.

Üle-eestiline arvutus ja võrdlus näitab siinse piirkonna olulisi väärtusi.

Kokkuvõtlikult: luitemetsad kuuluvad Euroopa Liidu loodusedirektiivi elupaigatüüpide hulka ja on kaitseväärilised metsad, mida Eesti peaks võimalikult ulatuslikult kaitsma. Eesti luitemetsade hulk on äärmuslikult langenud, sisemaa poole jäävad metsad selle alaliigi alla ei käi. Luitemetsi tuleb säästlikult majandades hoida.

Mati Kose: Mullasüsiniku varude kaardi jätsid esitamata?

Anneli Palo: Süsiniku varude kaarti ei pannud, sest see on siinkandi metsades ühtlane ja mingeid erinevusi välja ei tule.

Tarmo Piltv: Süsiniku sidumine on hetkel levinud propaganda teema. Kas uuendusraiega astutakse suur samm edasi süsiniku sidumises?

Anneli Palo: Teemat puudutab põhjalikumalt Raul Rosenvald. Pikalt kasvava männipuu vanus võib olla kuni 300-400 aastat, selle pika aja jooksul seotakse justnimelt puusse suurem osa süsinikku. Kuna meil on järgneva paarikümne aastaga vaja kiiresti süsiniku sidumist loodusesse suurendada, siis praegu raiudes vanu puid tekitame täiendavat emissiooni. Kui laseksime täies kasvujõus männikuid edasi kasvada, hoiaksime kinni tunduvalt enam süsinikku. Kindel on, et männikuid ja just neid vanu metsi kasvatades oleme kliimasõbralikumad.

Liis Keenberg: keskkonnajurist ja looduskaitse praktik Eestimaa Looduse Fondist.

Töötan viimase aasta ELFi metsaprogrammi juures, nõustan kohalikke kogukondi metsade teemal, valdavalt KAH-alade ja valdade üldplaneeringute osas, mis on riigi tasandil lahendamata teema.

Probleemide põhjuseks võib lugeda aastat 2008, kui metsaseadusest kaotati ära metsakategooriad, mis hõlmasid nii majandus-, looduskaitsealade metsi-, kui ka keskkonnakaitsealaseid metsi. Keskkonnakaitse funktsiooniga metsade alla kuuluvad ka Häädemeeste luitemetsad, mis on sattunud suure raiesurve alla. Nende metsade funktsiooniks on olnud põlvkondade kaupa inimeste elukeskkonna kaitse: erosiooni, saaste, tuule, müra jms eest. Lisandub tervisekosutus, marjade ja seente korjamine, puhkus, inimese eluks väga tähtsad funktsioonid. Üle-eestiliste konfliktide kasv näitab, et selliseid metsi ei tohiks praegusel moel majandada. Riik peab inimestele appi tulema ja tegema poliitilise otsuse elukeskkonna väärtuste kaitsmiseks ja säilitamiseks. Kui seda ei tehta, kasvavad pinged veelgi rohkem, mida näen oma igapäevases tööpraktikas.

Riik peab kehtestama üleriigiliselt nendemetsade majandamise tingimused. See pole normaalne, et kodanikud peavad oma vabast ajast, mil võiksid puhata ja perega olla, tegelema kohtuvaidluste koostamisega, seaduste ja määruste lugemisega. Uues koalitsioonilepingus on kirjas raiesurve

vähendamine, mis on väga positiivne märk. Kui riik probleemi ei lahenda, kasvab usaldamatus riigi vastu. Loodan, et poliitikud võtavad teemat tõsiselt ja aitavad inimesi.

Aule Kink: Kui metsaseadusest kaotati 2008.a kaitsemetsade mõiste, miks seda tehti ja millist argumenti tollal kasutati?

Liis Keerberg: Oli kaks põhjendust. Esiteks, et justkui normid dubleerivad üksteist. Öeldi, et kaitsekategooria kõrvaldamisel jäävad looduskaitse all olevad metsad endiselt kaitsealadeks. Arvati, et asi saab korda, kui dubleeriv norm kaitsemetsade näol kaotati. Tegelikult visati pesuveega välja ka need "teised lapsed": inimese elukeskkonna kaitse funktsioone esindavad metsad. Esialgselt määras riik kaitsemetsad, keskkonnaminister kinnitas otsused, keskkonnateenistused tegid avalikke kaasamisi ja leppisid kokku kogukonnaga, kus need alad asuvad. Pärast 2008. a metsaseaduse muudatuse kadus aga kooskõlastamise protsess täielikult. Osad kaitsemetsade määramise funktsioonid anti üle kohalikele omavalitsustele. Nendeks on metsad, mis pidid asulaid kaitsma tuule, tuisu, õhusaaste eest. Samas peab KOV praegu metsaseaduse nõude järgi nende metsade määramiseks ja tingimuste seadmiseks jõudma kokkuleppele maaomanikuga. Peale suruda seda ei saa, välja arvatud sundvõõrandamine. Kui kokkulepe tähendab näit. mingit rahasummat, siis väiksemad KOVid on lõhkise küna ees. Kas nad peavad tõesti ostma oma elanikkonnale kvaliteetse elukeskkonna? Ruumilise planeerimise loogika on teistsugune. Seaduse muudatusega anti KOVidele mitmed funktsioonid, aga nad ei tule nendega toime, sest selleks puuduvad vahendeid. Samuti mõjutatakse KOVe igalt poolt, et nad ei seaks tingimusi kaitsemetsadele. Riik peaks uuesti enda peale võtma reguleerija rolli, sest kohalikul tasandil see ei toimi.

Aule Kink: Kes on riigimetsade omanik? Kas riik on omanik või RMK? Kes peaks olema see, kellega läbi räägitakse?

Liis Keerberg: Riigi esindaja on RMK ja tuleb jõuda kokkuleppele, aga kokkulepe eeldab ju seda, et mõlemad pooled on nõus.

Ülle Lipre: Pärast 2008. aasta metsaseaduse muudatust jäid kaks metsatüüpi: majandus- ja looduskaitsemetsad. RMKga suheldes on neil jäik seisukoht – riik nõuab nende metsade intensiivset majandamist ja konkreetselt just aegjärgse raiega ja kui meile see ei meeldi, siis justkui peaksime suhtlema seaduseandjaga. Meie eesmärk on olnud viia probleemistik Riigikogusse. KOVidega suhelda ei saa, kuna seadus segab meid – lähtuvalt RMK seisukohast. Erinevate kogukondade jaoks sama retoorika – seadus ei luba.

Liis Keerberg: Kindlat seaduse sätet pole, et peab kindlasti ühte raietüüpi kasutama. Ilmselt on raiesurve neile metsadele väga suur. Palgid on otsas ning on jõutud metsadesse, mida vanemad põlvkonnad enne meid on alati hoidnud. Seda tunnetavad ühiskonnas kõik.

Heiki Kranich: On eksitavaid arvamusi. Looduskaitseaduse paragrahv 10 alusel saab KOV võtta talle olulise metsa sobiva regulatsiooniga kaitse alla. Saab teha planeeringuga ja ka ilma. On vaja kogukonnas üksmeelt. Seadust ei pea muutma.

Liis Keerberg: Õiguslikud võimalused on muidugi olemas, aga KOVidel ei ole ressursi ja erinevad huvid vastanduvad. Inimestele oluline elukeskkond võib jääda kaitseta. Rikkad vallad saavad kohalikku kaitseala endale lubada. RMK ütleb KOVidele, et üldplaneering pole metsamajandamiskava ja sellele ei saa tingimusi seada. Julgemad KOVid aga teevad seda, lähevad kohtusse ja võidavad. Riigis on sisuliselt vaid kaks omavalitsust, kes suudavad kohalikele

elanikele olulised metsad kaitse alla võtta, ülejäänud aga ei suuda. Seetõttu peab riik probleemi ära lahendama.

Heiki Kranich: Kaitseeskirja saab KOV koostada, selleks on vaja üksmeelt kogukonnas. Riik ei saa üksmeelt tekitada.

Liis Keerberg: Riik andis KOVidele kaitsemetsadega seonduvad kohustused üle ilma ressurssideta. Kokkulepe võib tähendada seda, et KOV peaks maksma hüvitist.

Raul Rosenvald: Tartu Ülikooli säästliku metsanduse teadur, eelnevalt töötas Eesti Maaülikoolis.

Säästvast metsandusest hakati maailmas ja Euroopas rääkima 1990-ndate alguses ning hakati reguleerima PAN Euroopa Metsakaitse protsessi, milles Eesti osales keskkonnaministrite tasemel. Sellest ajast paika pandud alusdokumendid peaksid siiani kehtima. Ideaalis peaks kõik olema korras, aga detailides on mitmeid “aga”-sid. See, et metsade majandamine oleks säästlik, elustik säiliks, inimeste vajadused ja majanduslik pool oleksid täidetud, on võtmesõnaks mitmekesine metsamajandus. See aga eeldab erinevaid majandamise kategooriaid, kus osade metsade funktsiooniks on majanduslik tulu, osadel elustiku kaitse ja osadel puhkeväärtused.

Eelkõneleja Keerberg rääkis, et metsade puhkefunktsioon on Eestis praegu reguleerimata. RMK määrab ise KAH alad, aga selgelt on näha, et see süsteem ei tööta. Koordineerimine peaks toimuma riigi tasemel, kaasates erinevaid osapooli, mitte anda mets vaid RMK-le majandamiseks.

Minu erialaks on erinevad raieviisid. Rääkides erinevate funktsioonidega metsadest peaks seal rakendama ka erinevad raieviise. Valdav osa, üle 90% Eesti uuendusraietest, tehakse lageraidega. Murekohaks on RMK eriti ühekülgne metsade majandamisviis. Olen uurinud, kuidas erinevad raieviisid mõjuvad elustikule. Maailmas on üks lähenemine: raied võiksid jäljendada looduslikke häiringuid (tulekahjud, üleujutused, tormikahjustused). Lageraie jäljendab metsapõlengut. See, et lageraie tehakse Eestis nii palju (90 %) ja nii suurel territooriumil, ei lähe kokku sellega, mis looduslikult võiks toimida. Uuringud Skandinaavia maades näitavad, et võrreldes Ameerika metsadega, on siin palju vähem tulekahjusid, sest on palju vähem päikest. Skandinaavias on tulehäiringud harvemad ja raieviisid peaksid olema teistsugused. Lageraie siinsetesse metsadesse ei sobi. Tuleks teha rohkem valikraie, metsa püsimeetsana majandama või teatud kohtades teha turberaie. Ka Eestis on seda samamoodi uuritud, aga siin on tulemuseks erinevad arvamused. Hardi Tullus väidab, et kuna meil on palju tulekahjusid, tuleks Eestis kasutada valdavalt lageraieid. See on aga ainult pool tõest. Tartu Ülikoolis uurisid Kalev Jõgiste ja Henn Korjus häiringute jäljendamise viise ning erinevaid raieviise. Nad jõudsid järeldusele, et väga paljudes kasvutüüpides peaks eelistama valikraie, häilraie või aegjärkset raie. RMKs ei tehta valikraie peaaegu üldse ja aegjärkset väga harva.

RMK juht on öelnud, et oleme RMK-st teinud “rahamasina”. Lühemas perspektiivis on see riigile kasulik, aga pikemas perspektiivis kaotab ka riik ja inimestele on see kahjulik.

RMK väidab kaasamiskoosolekutel, et valikraie teha ei saa ning kui saab, siis vaid väga vähestes kohtades. See on RMK-poolne suur eelarvamus, miks valikraie teha ei saa. Peab nõustuma, et Eestis on püsimeetsandust ja valikraieid tõesti vähe uuritud. Samas ei saa väita, et valikraie teha ei saa. Ilma uuringuteta niimoodi väita ei saa.

RMK tegi 1990- ja 2000-ndantel palju valikraieid. Näiteks Kiidjärve metskonnas lubati teha raieid vaid looduslähedaste raievõtetega (häil-, turba- ja valikraieid). Oskused olid siis täiesti olemas.

Keskkonna Investeeringute Keskuse (KIK) projekti juhtis Hardi Tullus (Raul Rosenvald osales samas projektis), mille käigus jõuti järeldusele, et kehva kvaliteediga männimetsades saab edukalt valikraiet teha. Valikraie kontseptsiooni laiemalt vaadates sobiks see eriliigilistesse puistutesse. Esimeseks valikuks oleks segapuistud. Isegi kehvades männimetsades saab teha valikraiet, rääkimata muudest metsadest. Arvan, et valikraiet võiks Eestis teha kus vähegi võimalik. Mujal maailmas tehtud valikraiate uuringud on täiesti vastupidised sellele, mida räägitakse Eestis. Meist põhja (Soome) ja lõuna pool maades tehakse edukalt valikraiet ja kõik võimalused selleks on olemas. Eestis aga öeldakse, et valikraiet teha ei saa, sest on palju takistavaid tegureid.

Rosenvald näitab 2021.a. artiklit Soomest, et püsimeetsandust tuleks kasutada palju rohkem. Võrreldes metsade mitmeid väärtusi ja multifunktsionaalset kasutamist, on valikraie parem kui lageraie. Püsimeetsanduse eelised lageraie ees on palju suuremad. Küll ei ütle ma seda, et lageraide peaks igal pool asendama püsimeetsandusega, Looduslikel põlengu aladel valikraiega nii hästi ei jäljenda.

Valikraiet võiks kasutada eeskätt puhkemetsades. See teema vajaks ühiskonnas laiemat arutelu. Asulälähedased metsad, mis kunagi olid kaitse- või puhkemetsad, on esimene koht, kus peaks majandama teistmoodi, kas valik- või sanitaarraietega.

Heiki Ärm: toob näite Soome metsalehe artiklist, et Soomes kasutatakse valikraiet ainult 6% ulatuses. Ka Eestis on soovituslik kasutada valikraiet 6% ulatuses.

Raul Rosenvald: olen lugenud kümneid ja kümneid teadusartikleid. Valikraietel on suured eelised alates kliimamuutustest kuni puhkemetsanduseni jne. Eestis pole metsaseadusega midagi piiratud. Kust see 6% tuleb? Kuulsin RMK juhilt 6 % turberaie kohta. Uuringuid valikraiate kohta Eestis tehtud ei ole. Kust see 6 protsenti tuleb?

Ülle Lipre: Mis on valikraie olemus?

Raul Rosenvald: Valikraie on üks etapp püsimeetsandusest. Püsimeetsandus on selline majandamise viis, kus metsa majandatakse püsivalt väikeses koguses. Mõne aasta kuni paarikümne aasta tagant tehakse raieetapp, kus võetakse väike osa puudest maha ja tekib mitmevanuseline puistu. Püsimeetsanduses tehakse valikraiet pidevalt.

Ülle Lipre: Mis on väike kogus?

Raul Rosenvald: 2017. aastani oli metsaseaduses kirjas, et kuni 10% metsatagavarast võib ära raiuda. 2017.a. seda seadust muudeti. Olen nõus, et 10% oli üle pingutatud. Tulemuseks oli see, et keegi ei julge valikraiet teha, et see läheb üle 10%. Erinevates metsatüüpides pole 10% kinnipidamine nii oluline, võib võtta ka rohkem. Osades kohtades võib aga 10% olla mõistlik.

Tarmo Pilv: Kas on olemas õigusakt, millest RMK peab juhinduma valikraiate tegemisel? RMK peametsaülem väidab, et neil puuduvad kogemused valikraie osas ja tuleb hakata katsetama.

Raul Rosenvald: Praegu planeeritud uuringu eesmärgiks ei ole, kuidas õppida valikraiet tegema. Eesmärgiks on süsinikuringe uurimine. Minu seisukoht on, et selline uuring on hea, aga seda ei tohiks teha puhkemetsades. Küsimus on ka selles, miks seda tehakse kohaliku kogukonna selja taga. 2017. a muudeti valikraie kriteeriumeid ja praegune valikraie tähendab, et rinnaspindala täius 0,5 peab alles jääma. See on sama, mis enne 2017. a oli aegjärksel raiel, st pool metsast võib tavapuistust maha võtta. Kui tahetakse kätte saada maksimumi, võib tõesti pool ära võtta, aga puistu muutub väga hõredaks. Kohalik kogukond võiks saada sõna sekka öelda, sest varieeruvus on väga suur. Mets on ju kohalike inimeste kaitseks. See väide ei pea paika, et RMKs ei osata

valikraiet teha. 1990ndatel tegi RMK valikraiet palju. Kui enam ei oska, siis võtku vanad metsamehed tööle tagasi.

Rainer Kuuba, metsamajandaja, õppis maaülikoolis metsamajandust, magistrakraad Tartu ülikoolist maastikuökoloogias.

Tutvustan raamatut “Kaitsemetsade majandamisjuhised”¹, mis ilmus 2001. a. Raamat anti välja Eesti metsakaitsealade võrgustiku projekti raames ning Heiki Kranich oli tol ajal keskkonnaminister. Minu ülesandeks oli koostada kaitsemetsade majandamise juhised.

Töötasin Võru metsaametis metsakasvatuse inspektorina, tundsin Eesti metsaülemaid ja projekti raames suhtlesin paljude Eesti metsameestega kaitsemetsade majandamise teemadel. Kaitsemetsade praktikad ja kogemused on Eestis olemas ning käisin paljusid metsi ka vaatamas. Raamatu kaanel on foto kuusepuistust, mis pildistamise hetkel oli 150-aastane. 1947. aastal oli see mets puistuplaanis kui raieküps mets. 1960ndatel hakati seda metsa turberaietega majandama ja raamatu ilmumiseks oli seda edukalt tehtud üle 30 aasta. Raamatus on head näited sellest, et raieküpsuse saavutanud puistu ei kuku pikali ja ei hakka mädanema. Raieküpsed metsad kasvavad pikalt ja kaua, kui neid mõistlikult majandada. Raamatus tutvustatakse põhjalikult ka valik- ja aegjärkset raiet.

Loen väljavõtet Eesti Vabariigi 1934. aasta esimesest metsaseadusest², mis puudutab kaitsemetsi tolle aja mõistes. Enne seda kehtisid Tsaari-Venemaa seadused. Raamatus on toodud ära väga erinevad kaitsemetsade funktsioonid. Näiteks: kaitsemetsad takistavad lahtise liiva levimist; kaitsemetsad on metsad, mille normaalne kasutamine või raiumine võib põhjustada tuiskliivade tekkimist; kaitsemetsad kaitsevad mere, järvede, jõgede ja ojade kaldaid varisemise eest; kaitsemetsad kaitsevad põllumajanduslikke maid ja metsi tuulte ja teiste taimekasvule, metsa- ning põllumajandusele kahjulikkude mõjude eest; kaitsemetsad omavad tähtsust lumekogumise ja lumekaitse esemetena; kaitsemetsadel on eriline dendroloogiline, kliimaatiline, ajalooline või esteetiline väärtus; kaitsemetsade kasutamise piiramine on tingitud riigikaitse või navigatsiooni nõuetest. Tahhan öelda, et kaitsemetsi kui selliseid tunti Eestis väga ammu.

Raamat, mida järgmisena tutvustan on “Juhend metsade korraldamiseks ja metsamajanduskavade koostamiseks”³. Selles on hea ülevaade, kuidas 1935. aastal kirjeldati järgulist raieviisi. Samuti on raamatus kirjeldatud valikraiet. Igaüks võib raamatut lugeda ja nende teemadega sügavuti tutvuda.

Tutvustan ka 1984.a. õpikut⁴, kus on minu õpetaja Lembit Muiste (sündis 1921.a aprillis) ülevaade raietest. Lembit Muiste õppis Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakonnas 1942 – 1947. Kui Muiste sai metsanduse diplomi, oli raamatus fotol kujutatud mets kirjeldatud raieküpse

¹ “Eesti metsakaitsealade võrgustik” kaitsemetsade majandamise töögrupp. Toimetaja Rainer Kuuba. Triip, Tartu, 2001. Lk 12 – 13. Raamatu asukohad: https://www.ester.ee/record=b1466484*est

² Eesti Vabariigi Metsaseadus ja jahiseadus. Põllutööstusminister, Riigi Trükikoda, Tallinn, 1934. Seaduse asukohad: https://www.ester.ee/record=b1136270*est

³ Juhend metsade korraldamiseks ja metsamajandamise kavade koostamiseks. Põllutööstusminister, Tallinn, 1935. Juhendi asukohad: https://www.ester.ee/record=b1577991*est

⁴ Hooldusraiate mõju metsade juurdekasvule Eesti NSV-s: (metsakasvatuse kateedri lepingulise teadusliku töö nr. 258 aruanne 1982 – 1983 a. kohta). Lembit Muiste. NSVL Põllumajanduse Ministerium, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Tartu, 1984. Raamatu asukohad: https://www.ester.ee/record=b3890069*est

metsana. Kõik saavad raamatust hästi näha, et mets elab palju kauem kui inimesed. Õpikus tutvustab Lembit Muiste põhjalikult erinevaid valikraie võimalusi ja viise.

Kui keegi ütleb, et valikraiet pole Eestis tehtud ja me ei tea selle kohta midagi, on see lausrumalus või lausvale. Valikraie on väga tuntud nii teadlastele kui metsameestest praktikutele. Eestis on palju metsaomanikke, kes majandavad oma metsa püsimeetsana. Minu perekond on juba rohkem kui 40 aastat oma metsa majandanud valikraiega. Igal pool ei pea valikraiet tegema, olen teinud ka lageraie, sest tark metsaomanik teeb õiged valikud.

Kõik konfliktid KAH aladel tekivad puidupuudusest. Arvutasin RMK metsafondi suurust juba 10 aastat tagasi, kui töötasin Riigikontrollis. RMK töötajad arvutavad ka ja kõigile on selge, et praegust raiemahtu pole võimalik säilitada.

Kahjuks ei täideta Eestis säästva arengu seadust, mis võeti vastu juba 1995. a., kui Vootele Hansen ja Rein Ratas esitasid Keskkonnaministeeriumist selle eelnõu. Toomas Frei oli siis keskkonnaminister ja ta rääkis aastaid, et see seadus kehtib siiaaani ja seda tuleb täita. Säästva arengu seadus ütleb, et taastuvat loodusvara tuleb kasutada tasakaalu hoidvas tasemes.

Praeguseid raiemahte pole võimalik säilitada. Puidu puudus, s.t. soov jätkuvalt sama palju raiuda, ongi tekitanud surve, et hakatakse raiuma metsades, mida omaaegsed metsamehed hoidsid ja majandasid püsimeetsadena. Ka siinseid lüitemetsi majandati püsimeetsadena. Vanad metsamehed parandasid need metsad meile. Kui need metsad maha raiutakse, mis tõenäoliselt praegu toimub ja kui RMK puhul tuleb välja, et raiutud on liiga palju, see enam meid ei päästa. Puit saab igal juhul otsa. Võime valida, kas pigistame praegu metsast viimase välja ning süsteem kukub kokku või võtame mõistuse pähe ja hoiame neid metsi. Puitu on võimalik metsast kätte saada ka metsa lagedaks raiumata.

Aule Kink: Ka kohalikud metsamehed ütlevad, et nad mäletavad, kuidas siinseid metsi majandati ja neid õpetati teisiti.

Tarmo Pilv: RMK peametsaülem Andres Sepp on märkinud, et siin teostatav valikraie hakkab kogukonnale välja nägema samasugune kui seni teostatud aegjärgne raie. Tema väitel vahet ei ole. Kas õiguslikult on seda kuidagi võimalik kontrollida ?

Rainer Kuuba: Juriidiliselt võib see nii olla. Valikraiet on vajalik teha seal, kus metsa on vaja säilitada. RMK otsib võimalusi, kuidas saada 8 hektarilt võimalikult palju puid kätte. Sepp teab väga hästi, et valikraiet saab teha ka teisiti. Valikraiet tehakse siis, kui tahetakse, et mets püsib ja puud kasvaksid. Kui Sepp ütleb, et aegjärgne raie paistab samasugune välja nagu valikraie, õigustab ta metsade rüüstamist.

DISKUSSIOON

Ülle Lipre: Tulen tagasi Heiki Kranichi väite juurde, et vallavalitsused või KOVID saavad ise kehtestada kaitsemetsasid. Selleks peab KOVIDel olema tahe. Olen rääkinud erinevate kogukondadega: Palojärve, Kose, Ohtu, Saue, Saku ja ka Häädemeeste vallavalitsuse esindajatega. Kui KOVIDel puudub huvi, aga rahval on, tekib huvide konflikt. Häädemeeste vallavanem on öelnud, et kui siinsed riigimetsad lähevad kaitse alla, on see suur miinus valla eelarvesse, kuna kaitsealused metsad vabastatakse maamaksust. Küsisin teabenõude käigus, palju Häädemeeste vallas see maamaks on. Vastati, et see on umbes 24 800 eurot. Kui on väike ääremaa vald, on see oluline summa vallale. Siinkohal on otsene huvi riigil, kuidas kompenseerida vallale see miinus?

Soovin tsiteerida Häädemeeste vallas 5. veebruaril toimunud koosolekut, kus räägiti üldplaneeringust. Andres Sepp ütles, et RMK ei soovi oma aladel raiepiiranguid. Mida tähendab väide, et RMK-l on oma alad? Kas see ei ole riigimets, mis on antud RMK-le majandada? Riigimets kuulub tegelikult ju vallaelanikele, kogukonnale ja peaks olema kõikide ühine huvi. Ei saa olla nii, et RMK dikteerib, mida vald ja valla elanikud võivad oma metsaga teha.

Aule Kink: Paar päeva tagasi ütles keskkonnaminister ETV Esimeses Stuudios, et riigimets on meie kõigi oma. Oli tore kuulda, et ka meil on õigus tunda, et see on meie mets.

Heiki Kranich: Tahan öelda kolm asja. Parandage mind, kui ma eksin. Minu arust toimub maamaksust vabastamine valitsuse otsusega sel juhul, kui riik on moodustanud kaitseala. See puudutab eeskätt reservaatide ja sihtkaitsevööndeid. Minu meelest piiranguvööndites maamaksuvabastust ei ole. See on valitsuse otsus. Kui KOVID võtab midagi kaitse alla, siis minu meelest seadusest tulenevalt otsest maamaksu vabastust ei tule.

KOVIDe huvi selliste kaitsealade kohta. Hiljuti oli jabur olukord, kus üks ettevõtte tahtis Narva-Jõesuusse rajada ettevõtet, kus hakata põlevkivi tuhka väärindama ja siamaani seda ladestatakse. Narva-Jõesuu ütles et nad ei taha nii, et nad jääksid ilma tuha ladestamise saaste tasust. See on täiesti hull lugu. Koalitsiooni tähtsamad inimesed istuvad ja mõtleavad koos selle peale, kuidas motiveerida KOVIDid keskkonnasõbralikke projekte toetama, mitte tahtma saastetasu. Tõenäoliselt laieneb sama ka kaitsemetsade teemale.

Kui on olukord, et inimesed tahavad, aga vald ei taha, siis sügisel ootavad ees valimised.

Peeter Ernits: Ma pole Heikiga nõus selle koha pealt. See on rikaste valdade teema, et kohalikud teevad kaitsealasid. Reaalne elu paneb asjad paika.

Minu küsimus ekspertidele, kas metsaseadust peab ikka muutma hakkama? Teatavasti võtab see aega. Teine võimalus, mida on rakendatud, on üldplaneeringud. Toon Raasiku näite. RMK nõukogu liikmena ja praegu sellega tihedalt seotuna, võin öelda, et see on tekitanud tõsisid probleeme. Kui keegi ütleb, et tegelikult KOVIDel on väga suured õigused, siis RMK meie metsa valdajana vaatab olukorda tõsiselt, sest konflikt on reaalne. Raasiku on pretsedent, mida tuleb tõsiselt analüüsida. Kas tuleks sarnase teemaga tegelevate valdade üldplaneeringutes panna paika, mis raieviisid, milliste külade, alevite jne juures, st KAH-aladel? Kas see oleks lahendus?

Taustaks veel oluline fakt. KAH aladega on jama taevani. See on rabatulekahju, mis kord lahvatab, siis kustutatakse ära, siis lahvatab uus. Toimub RMK kaasamiskoosolek, pensionär läheb kohale. Siis kogukond taipab, mis hakkab toimuma ja hakatakse suurelt teemaga tegelema. Käisin eelmisel aastal 12-13 sellises kohas. Stsenarium on sama. Palju lärmi, sh meedias, tulevad nn rünnakrühmlased kohale, kes hakkavad kogukonnale seletama, kuidas tuleb teha. Eelmisel aastal tehti RMK

poolt metsatöid KAH aladel ainult 270 hektaril, aga mainekahju on taevani. Põhiliselt puudutab see probleem neid metsi küla või linna lähedal, kus inimesed käivad koeraga jalutamas, jooksmas, seeni korjamas. Järeldus: RMKst on tänu sellele tehtud koll, kes harvesteriga öösel ja päeval ringi tormab. Võin teile kinnitada, et RMK praegused juhid saavad aru küll, et midagi peaks ette võtma. Ma ei räägi siin peametsaülemast, see on natuke piinlik ja personaalne lugu. Võin öelda, et RMK praegustel juhtidel on isegi olemas konkreetset väljatöötatud seaduseparandused, mida teha, aga see ei puuduta metsaseadust. On ka väiksemaid lahendusi.

Minu küsimus ekspertidele : kas peaks minema metsaseaduse kallale? See tähendab pikka aega. Üks variantidest on muidugi tulla Riigikokku seadust muutma või piisab üldplaneeringutest? Sest KOVidel on õigused ja võimalused seda teha. Või on siin muid variante?

Liis Keerberg: Metsaseaduse muudatust ei oleks vaja juhul, kui RMK arvestaks kõikide metsaseaduses ettenähtud funktsioonidega, millega metsade majandamisel peab arvestama. Nende põhirõhk on majandamise funktsioonil. Üldplaneeringud ei lahenda samuti probleemi. Nii kui planeeringu protsess algatatakse, tuleb RMKst tüüpikiri, et meie huviks on see, et te ei seaks riigimetsale mingisuguseid majandamistingimusi. RMK huvi on see, et saaks vaba käega seal majandada.

Peeter Ernits: Tekib mulje, et RMK-le ei lähe see korda. Kinnitan teile, et see läheb kõvasti korda. Tegelikult RMK juhid arvestavad sellega ja on päriselt mures. Olukord vajab laiemat lahendust, kuidas käituda selles olukorras. Üks on anda KOVidele otsustusvõimalus, et ta ise kontrollib, teine on riik ja riigi organisatsioon, st RMK. Mida teha siis, kui kõik tulevad oma üldplaneeringutega, kus on märgitud, et ainult teatud raieviise tohib rakendada, mis siis saab?

Liis Keerberg: See on omavalitsuste õigus. Kui RMK põhieesmärgiks on saada kätte puit, ei vaadata elukeskkonnale terviklikult. Praegu selline terviklik protsess puudub. Võib-olla üldplaneering ongi ainus protsess, kus saaks erinevaid huvisid kaaluda. Kuid ka seal RMK esindajad käivad volikogude juures ja püüavad kätte saada kõige suuremat tulu. Siis tekib omavalitsuses sisemine konflikt. Kuidas saab kohalik tasand riigile öelda, kuidas riik peab metsa majandama? Siin on psühholoogiline tõrge. Sellepärast ongi vajalik seaduspõhine lahendus.

Rainer Kuuba: Vastan Peetri küsimustele hea meelega. Kas metsaseadust peab muutma? Metsaseadus, mis praegu Eestis kehtib, võimaldab metsi seaduslikult rüüstata, sest see on iseendaga vastuolus. Metsaseaduse esimesed paragrahvid ütlevad, kuidas seadus peab tagama ökoloogilise stabiilsuse, rahuldava elukeskkonna jne. Ülejäänud tagumised paragrahvid aga ütlevad, kuidas neid esimesi paragrahve mitte täita. Metsaseadus võimaldab seaduslikult metsi rüüstata. See ei takista ei mind ega tuhandeid teisi mõistlikke metsaomanikke oma metsi mõistlikult majandama. RMK ei ole riigimetsa omanik, kuigi seaduse järgi on talle antud kõik omaniku õigused.

RMK on riigi tulundusasutus. Sellist asja Eestis kusagil mujal ei ole. Teenib tulu ja on asutus samal ajal. Ma ei häbene seda välja öelda, et asutusena on RMK pätt, kes vassib ja valetab. Väga paljud RMK töötajad on mõistlikud südametunnistusega inimesed. RMK reatöötajad on väga mures. RMKd juhitakse aga nii, et juhtkond sunnib metsi rüüstama. Mudel on üles ehitatud selliselt, et puit müüakse ära enne maharaiumist. Lepingud on ammu ette ära sõlmitud. Ja siis juhid Sagadist – Tallinnast annavad käsud välja, et nii ja nii palju on vaja palki ning otsitagu mets välja. Praakerid ja metsnikud on püsti hädas. RMK raiub lageraiega aastas ligi 11 000 hektarit. Häda on selles, et metsadest on puudus ning minnakse juba sinna, kus ei tohi nii intensiivselt raiuda. Näiteks on needsamad Häädemeeste metsad, mida tuleks püsimeetsana majandada. Aga siis ei saa nii palju palki, mis on juba ette ära müüdnud.

Peeter Ernits: Eelmine keskkonnaminister Epler on palunud RMK juhtidel hinnata, kui palju tegelikku tulu KAH-aladelt tuleb. See arvestus pole vist veel valmis. Tahan öelda, et külade ja alevite läheduses raiumine ei tasu majanduslikult ära. Kas võiks need kuidagi ilma metsaseadust muutmata anda kohalikele kogukondadele. RMK mainekahju on kolossaalne, mis rikub organisatsiooni. Pole nõus, et RMK on asutusena pätt, kuna tunnen organisatsiooni.

Maia-Liisa Kasvandik: Olen kohalik ning Häädemeeste vallavalitsuse planeerimisnõunik. Olen siin, et selgitada olukorda KOVide vaatenurgast. Meil on demokraatlik riik. Kõigil on õigus midagi arvata. Oleme kõik nõus sellega, et siinkandis on ilus mets ja see on meie kodu. Olen andnud oma panuse ja olen tahtnud, et siinsed mustikametsad säiliks. See on meie kodu ja me tahame, et see mets jääks alles.

Samas olen omavalitsuse ametnik ja minu ülesanne on üldplaneering. Toon näite. Volikogu otsus: inimene soovis teha elamu põllu peale. Saadan ametnikuna mitu korda naabritele tähitud kirju ja küsin, mida nad arvavad, kui naabrusesse tuleb tavaline väike maja. Ükski naaber arvamust ei avalda. Avaldan õigel päeval lehes kuulutuse, mis maksab 50 eurot. Kellelgi pole midagi öelda ja ametnikuna täidan seadust ja teen läbi kõik vajalikud protseduurid. Nüüd räägin metsaraidest. RMK-l on metsamaa majandajana soov teha raiet. Häädemeestel on üldplaneering, mis ütleb, et need metsad on rohevõrgustiku alade osa ja meil on määratud raieliik. Esialgelt me tõesti ei pööranud tähelepanu metsateatistele ja sellele, et üldplaneering lubab teha valikraiet. RMK esialgne plaan oli teha aegjärkset raiet. Samas metsaülem ütles ja ma olen nõus, et aegjärkse raie esimene etapp sarnaneb valikraiega.

Kui RMK tuleb ja küsib valikraiate jaoks metsateatise, mis vastavad üldplaneeringule ja RMK ütleb, et tahame kaasata teadlased ja teha eksperimendi ning see on üldplaneeringuga kooskõlas, siis mis võimalused on minul ametnikuna? RMK ise on tööreglemendi raames mõelnud välja, et on olemas KAH alad. Inimestel oleks justkui võimalus kaasa rääkida.

Planeerimismenetlus reguleerib selgelt, kuidas kuulata ja kaasata inimesi. Vallaametnikuna ei saa ma sekkuda RMK reglementi. RMK peab ise ütleva ja kokku leppima, millised on nende reeglid KAH aladel. Planeerimismenetluses on väga selgelt öeldud, kuidas ametnikuna toimetan. Üldplaneeringul on täita 30 ülesannet ja ametnik ei saa sekkuda RMK tegevusse. Üldplaneering ei ole mingi imerehv. Me ei jõua üldplaneeringus järgida raieliike. RMK soovib näiteks uue üldplaneeringu koostamisel, et palun ärge pange meile piiranguid. KOVile on antud palju ülesandeid, aga veel rohkem ülesandeid on antud lihtsale inimesele.

Lihtne inimene rääkis kaasa üldplaneeringu koostamisel. Ta on rahul ning arvab, et üldplaneering kaitseb teda, aga kindel ta selles olla ei saa. Lihtsale inimesele tundub, et kui üldplaneeringus on kirjas rohevõrk, valikraie ja puhkemets, siis ongi tema jaoks kõik korras.

Mati Kose: Tegelikult on üks probleem ju ka see, et omavalitsuse piirid pole looduse loogika järgi. Näiteks Pärnu linn ja tema piirid jooksevad nii, et pärnakate oluline puhkemets jääb teise valda. Kui vaatame funktsioonide alusel, siis see rand siin on lisaks Häädemeeste valla inimestele paljude tartlaste, mulkide, võrukate jt Lõuna-Eesti inimeste olulisim puhkerand. RMK telkimisaladel on suviti 25000 inimest. Kelle rand see siis on? Kohalike elanike, suvitajate, turistide rand? Seda randa mööda tulevad alla aastas miljonid linnud, nahkhiired jt. Ka nendel on seda metsa ja randa vaja. Ma pole sellega nõus, et igas vallas toimub RMK, rahva ja vallaametnike nn kotipoks või pimesikumäng. Meil on Eestis head andmed olemas. Me teame, mis meie metsades on: olulised mustikametsad, linnujaam. Euroopa Liit on öelnud, et nende loodusväärtustega tuleb arvestada.

Võiks uurida, kui palju on riik KAH alade raiumisega teinud vaimset kahju oma riigi elanikkonnale, kui suurt kahju meditsiinisüsteemile. Siin metsades on tasuta osoon, tasuta terpeenid, parimad viiruste ja bakterite tapjad. Kui metsa maha võtame, kui palju suureneb inimeste vaimne stress? Koroonajaastul on metsad väga olulised inimese vaimse tervise kaitsjatena. KAH metsad on väikesed. Nende säilimiseks tuleks teha moratorium, sest puidusektorit see nagunii enam ei päästa. Võiksime tarkade inimestega rahulikult otsustada, et me järgmised 10 aastat seda metsa ei puutu, vaid uurime, kuidas oleks õige seaduslikult, ökoloogiliselt, sotsiaalselt ja kultuuriliselt siin metsas toimetada. Olen ka teadlane ja näen, et see pole teadus, vaid petuskeem, kus puidukrabamine toimub süsiniku hoidmise sildi all. Me ei tohi oma ressursse ära kasutada. Olen kindel, et peatselt saab RMK müügiargumendiks süsinik ja elurikkus. See aeg on varsti käes. Me ei tohi tuleviku ressursse ära hävitada.

Heiki Kranich: Tore vaadata, et kohalikus kogukonnas valitseb üksmeel. Näha on kohalike omavalitsuste valimiste lähenemist. Selge on see, et RMK on oma hea tahte juures KAH-alade moodustamisega endale "jalga tulistanud". KAH-aladel puudub selge staatus. RMK on määranud, et need on alad, mille majandamisel on kohalikul kogukonnal kõrgendatud huvid ning RMK küsib kogukonna arvamust. Tegelikult seda arvamust küsida pole vaja, sest ülplaneering on olemas. RMK hoiak on pigem positiivne. Nad tegid positiivse käigu, mis pole hästi välja kukkunud.

Palun metsanduse spetsialistidelt vastust. Kui metsas tehakse valikraiet, siis vastavalt seadusele tuleb alles jätta 30 – 50% metsa. Kus on see piir, mil toimub looduslik uuenemine? Milline peab olema vajalik valgusrežiim püsimetsana majandamisel, et mets taastuks? Kui võtad 10% välja, siis looduslikku uuenemist ju ei kaasne. Kus on mõistlik piir?

Raul Rosenvald:

Raietööde loogika ütleb, et on vaja saavutada uuendus. Üks variant on võtta ülepealalt üksikuid puid nagu tehakse aegjärksel raiel, aga võib võtta ka väikeste häiludena, mis on näiteks 20 meetrise läbimõõduga. Sellisel puhul mets uueneb ja uueneb ka mänd. Rääkides siinse piirkonna männikutest, mis asuvad tee ääres kitsal alal ja on piiratud teede ja majadega, siis siin on metsa uuenemiseks piisavalt külvalgust. Tuleks muuta suhtumist, et igalt poolt tuleks võtta minimaalse täiuseni ja lubatud rinnaspindalani. See on vale lähenemine.

Rainer Kuuba: Heiki, tule metsa, ma näitan, et isegi ainult 5% raiudes tuleb järelkasvuks vajalikku valgust juurde ja järelkasv läheb tugevamaks. Pole vaja raiuda miinimumnõudeni. See on rüüstamine ja tekitab tormikahju.

KAH alad pole RMK poolt välja mõeldud. Metsaseaduses on kirjas, et asustuste lähedal metsa majandades peab RMK kaasama majandamise kavandamisse kohalikke inimesi. RMK-le on seadusega pandud kohustus arvestada kohalike elanikega.

Tõnis Mölder: Minu palve siin saalis olevatele inimestele on, et palun olge üksteise suhtes sõbralikud. Olete ju naabrid ja ühe valla elanikud ning väga oluline on hoida häid suhteid.

Täna tänaste huvitavate ettekannete eest. Tegin palju märkmeid.

Kõige olulisem on aga teada saada, mis on tänase koosoleku eesmärk. Võin seda defineerida oma vaatevinklist, aga mind huvitab, mis on teie, st MTÜ Rannamänniku kaitseks jaoks tänase koosoleku eesmärk ja mis on teie tegevuse lõppeesmärk. Mis on olulisim eesmärk ja teadmine, mille pean siit täna kaasa võtma?

Aule Kink: Püstitasime kohe alguses endale eesmärgi, et saavutaksime riigi tasandil lahendused. Meie piirkonnaga sarnaseid konflikte on Eestis mitmel pool. Oleme aru saanud, et see tuleb riigi tasemel ära reguleerida, et neid konflikte enam ei tekiks. See oli meie esmane eesmärk tänast koosolekut planeerides. Vahepeal eesmärk muutus. Saime kohtu abil raied peatada ja saabus raierahu. Reedel tuli aga uus teade, et raietööd jätkuvad. Alles hiljem tuli teavitatus, s.t. RMK oli sunnitud teavitama, et kaasatakse kogukond ja oodatakse ettepanekuid. Tänapäevase koosoleku eesmärk on kuulata teadlasi ja teadlaste abiga koostada sisend ja ettepanek RMK-le, kuidas siin piirkonnas raietööd võiks teha. Kui RMK soovib teha raieid planeeritava 8 hektaril, kuidas võiks majandada nii, et miljööväärtuslik piirkond kogukonna jaoks säilib. Laiemalt, riigi tasandil, tahame teada, kuidas sarnaseid kogukonna ja RMK konflikte edaspidi vältida. Kitsamalt, piirkonna tasandil, kuidas mõistlikult siinset metsa majandada.

Tõnis Mölder: Saan aru, et kogukonnalt oodatakse ettepanekuid 22. veebruariks. Kui teil on see ettepanek valmis, palun saatke see ka mulle meilile.

MTÜ Rannamänniku kaitseks on teinud ettepaneku piirkonna metsa looduskaitse alla võtmiseks. Kui aktuaalne see on ja kas see on eesmärk omaette Häädemeeeste vallas olev mets looduskaitse alla võtta?

Aule Kink: Eesmärk on kaitsta seda metsa miljööväärtusena, et kohalik elanik saaks käia pohlal ja mustikal, et siin oleks mets nagu see on kogu aeg olnud. Et siin poleks pelgalt puud, millelt saada tulu, vaid oleks mets. Ettepanek siinse metsa looduskaitse alla võtta oli üks seaduslik võimalus kutsuda analüüsima, milline siinse metsa peaks olema. Mets peaks kohalikkude kogukonda kaitsma ja säilima nendes funktsioonides, millest täna kuulsime.

Kersti Uiho: Puud ei kuulu meile, ei kuulu riigile nagu õhk ei kuulu meile. Meie südametunnistus ei luba tegutsemata jätta. Pean tegutsema, et mets säiliks lastelastele. Puiduga on nii, et see saab otsa. Saame abi spetsialistidelt, valitsuse ja parlamendi liikmetelt. Aitäh teile! On täielik ime, et kogukonna 10 inimest töötavad juba 3 kuud väsimatult ja võitlevad puude eest, mis meile ei kuulu.

Tarmo Pilv: Olen käinud kohtus MTÜ nimel neid metsi kaitsmas. Eelmine keskkonnaminister andis sõnumi, et nii kaua kui vaidlused kestavad, mis raied ja mis ulatuses võiksid siin toimuda, peab kehtima raierahu. Mis aga toimub täna? RMK on ettevalmistanud metsateatiseid. Jätkub sama suhtumine, eksitamine ja hämamine. Meile on antud tähtaeg 22. veebruar, et esitaksime oma ettepanekud. Ma ju tean, kuidas läheb. Saame vastuseks, et võimaluste piires oleme arvestanud teie ettepanekutega ja ikka lähevad märtsikuus harvesterid metsa. Peametsaülem Sepp on meile ju öelnud, et see mets hakkab paistma välja samasugune nagu Selgema rüüstatud mets. Mis annab meile õiguskindlustunde? On kohalikke omavalitsusi nagu Otepää, kus KOV võitleb kogukonna eest. Siin aga kahjuks lepivad vallavanem ja RMK seljataga kokku ning võetakse vastu otsus, et raied jätkuvad. Ajalehest loeme, et tehti otsus. Mis haldusakt see selline on? Palun abi, me ei pea neid metsi maha lõikama. Tulge palun vaadake Treimanisse minu kodu juurde - see pole mets, see on laga.

Jüri Jaanson: Kahju on RMK reatöötajatest, kes teevad südametunnistusega tööd. Teevad nii nagu on ette öeldud ja tunnevad muret. Ärme palun inimesi paika pane. Nad täidavad oma ametikohuseid. Probleemid on suured ja mujal.

Ülle Lipre: Räägitakse, et lihtsal inimesel on alati võimalik öelda oma sõna. Olen see lihtne inimene tänavalt, kelle jaoks üldplaneering on selline dokument, mille alusel määratakse, kuhu tulevad ehitised, parklad, koolid jne. Enne detsembrikuud ma ei teadnud, et üldplaneering on see koht, kus ma pean kodanikuna pöörduma KOVi poole palvega, et mul on tunne, et maantee ääres on

kogukonna olulised metsad ja paneme paika mingid piirangud. Mina kui lihtne inimene ei tule selle pealegi. Elan Pirital, kus on RMK mets, mis osaliselt on kaitse all. Ma ei tule selle peale, et minna Pirita linnaosavalitsusse endapoolse palvega, et neid metsi hoolsalt majandada ja hoida. Siin kuulen, et pean KOVi paluma neid metsi säästlikult majandada.

Jüri Ratas: Aitäh kutsumast! Oli väga huvitav koosolek. Olen töötanud KOVis ja riigi tasandil ning tahan öelda, et ametnike ründamine ei aita, see ei anna midagi. Nõustun Peetriga, et RMK ei tohi vaadata seda metsa siin rahamasinana, vaid ka puhkemetsana. Minister otsustab, mis siin edasi saab, aga selles olukorras tuleb leida lahendus, mis sobib kogukonnale ja mis RMKle. Tuleb vaadata looduslikku keskkonda tervikuna. Siin on ju luited ja liiva liikumine. Kuulates kogukonda, sain aru, et siin ei soovita nullraiet. Peame saavutama kompromissi RMK ja kogukonna vahel.

Minu küsimus on RMK-le, kui palju läheb valikraie puhul sellest puistust väärispuitu ja kii palju paberipuitu?

Heiki Ärm: Me räägime valikraiest, aga üks detail jäi märkimata. Ainult küpses puistus saab alustada valikraiega. Välja raiutakse vanemaid puid, säilitades säilikpuu väärtusega puud. Tänaasel päeval eelmise põlvkonna, seest kuiva mädanikuga puid ei raiuta. Metsast võetakse ka küpseid puid, millel on tarbepuu väärtus. Valikraie eesmärk on luua metsa mitmevanuseline kooslus. Praegu oleme teinud aegjärgse raie esimese etapi ning järgmist võtet keegi ju ette ei oska ennustada. See sõltub sellest, kuidas mets kujuneb. On ju piir, millest hõredamaks ei tohi metsa raiuda ja sellega me ei ole läinud vastuollu. Tähtis on tulemus, et siin oleks jätkuvalt männikud ja toimuks uuenedmine. Lageraie lubab efektiivselt metsa uuendada, aga valikraie võimaldab majandada tasakaalukalt, keskkonda säästvalt.

Aule Kink: Ministri tahaks veel enne lahkumist öelda, et nende metsade säilimisest pole huvitatud ainult üks MTÜ. Osaleb ka Kabli külaselts, Treimani külaselts ja Häädemeeste külaselts. Need MTÜ-d saavad tulu turismindustest ja neile on siinne mets oluline.

Anneli Palo: Meil jäi enne näitamata üks slaid, mis puudutab metsade vanuselist jagunemist. RMK rõhub sellele, et metsa tuleb uuendada. Vaadates praegust metsa, mida raiuti, siis selle vanuseline struktuur oli 82 – 134 aastat. Vanuseline erinevus oli 50 aastat. Mõnes eralduses olid kuni 204-aastased puud. Siinsed metsad olid erivanuselised. Pärast raiet on aga ühevanuselised. Toimus tõeline tööstusmetsastamine. RMK loob olukorra, et selle piirkonna mets on ühevanuseline. See pole kooskõlas ökoloogiliste väärtustega. Enne raiet oli ainult üks eraldis, kus oli ühevanuseline mets.

Rainer Kuuba: Pärast sellist raiet tekib massiliselt ühevanuselisi puid. Praegu saite erivanuseline puidu. Nüüd loob RMK suurele alale tingimused, et tekib ühevanuseline mets ja see pole mõistlik. Vastates Jüri Ratase küsimusele, siis mina ei tea, mis materjali RMK sai. Aga mina metsaomanikuna raiun ainult selliseid puid, kust saan palki. Paberipuid on väga vähe ja see pole ka otstarbekas, sest paberipuidu hind on madal. Oma metsas raietöid tehes saan üle 80% palki ning ainult 20% on paberipuit ja küte. Paberipuit on mõistlikul majandamisel metsamajandamise jääde, mida jääb vähe järgi. Metsatöösturid ütlevad, et erametsades saadakse praegu paberipuitu 30 – 50%. Seda on liiga palju, mis tähendab seda, et metsad raiutakse liiga noorelt lagedaks. Puid tasub kasvatada vanemaks ja saada rohkem väärtuslikku palki, see on kasulik. RMK on raiunud praeguseks liiga palju ja nüüd raiutaksegi puid liiga noorelt.

Mida teha KAH alade puhul, et poleks teravaid konflikte? RMKle tuleb öelda, müüge vähem puitu. Leppigem sellega, et RMK raiub vähem. Siis kaob surve paarisajale hektarile KAH aladel. Puud kasvavad vanemaks ning jämedat, kallist sortimenti tuleb rohkem.

Peeter Ernits: Räägin ikka, et need kogukondade murede tõusetumised on kui rabapõlengud, mis iga natukse aja tagant lahvatavad. Meile kui Riigikogu liikmetele on oluline leida lahendus inimestele igal pool üle Eesti. Jätkuvalt küsin, mida tuleks teha? Kas minister peaks ütleva, et RMK ei tohi nii palju raiuda ja raiuge vähem? Kas piisab sellest, et minister ütleb RMK-le, et raiuge vähem või tuleks metsaseadus lahti võtta ja muuta või uue modifikatsiooniga välja tulla, et üldist olukorda parandada? Või on mingi muu võimalus? Üldplaneeringutest oli täna juttu. RMK on tulnud heatahtlikult KAH-alade plaaniga ja on sellega endale nõ jalga tulistanud. Peaks olema sujuv majandamiskavade koostamine. Tartus taheti tselluloositehast teha ja seal tubli metsaülem tegi kohe palju metsamajandamiskavasid. RMK pole jõudnud KOV-alade mängureegleid kehtestada. Mida peaks veel tegema? Milliseid kriteeriume veel RMK puhul hinnata? RMK-l on nt plaan uurida rahulolu. Tahe on hea, aga RMK pole jõudnud sellega veel tegeleda.

Liis Keerberg: Olen nõus, et teema vajabüleriigilist lahendust. Aga ei nõustu sellega, et KAH-alade kaasamine on RMK hea tahe. RMK-l on FSC sertifikaat – nõue on, et tuleb kaasamisi läbi viia. Inimeste õiguste kaitse on praegu kaasamise menetluses tagamata. Meie elukeskkonna hea kvaliteedi säilimine on oluline – kogukonnametsa majandamine peab toimuma säästlikumate võtetega. Regulatsioon tuleb leida. Seadust tuleb muuta. RMK peab metsaseadust jälgima ja tegema seda niimoodi, et seda oleks maastikul ka näha. Seadusi muudetakse siis, kui selleks vajadus tekib ja praegu see vajadus on käes. Praegune KAH-alade määratlus ei pruugi ka hõlmata kõik olulisi funktsioone.

Peeter Ernits: RMK juhtkond on vaadanud üle metsaseaduse koos RMK juriidilise osakonnaga. Liikumisruumi on väga vähe.

Rainer Kuuba: Metsaseadus ei kohusta metsa rüüstama, aga võimaldab seda. Mina metsaomanikuna ei raiu nii palju, kui seadus võimaldab. Metsaseadus ei kohusta kehvasti majandama, aga samas ei piira RMK tegevust. Seadus ei takista, vaid võimaldab metsa rüüstamist. Metsafirmad raiuvad viimase piirini, sest seadus lubab raiuda liiga hõredaks. Seadus ei takista mõistlikku majandamist. Päti piiramiseks on seadust vaja.

Ülle Lipre: Küsimus oli, mida kogukond tahab. Kogukond pole raiumiste vastu. Valikraiet ei tohiks teha korruga maksimaalse hõreduseni, vaid aastakümnete jooksul. Ei pea saavutama 60% ühe raiega. Varasemalt tegi RMK niimoodi tööd, et kõik olid rahul. Seni on ju metsi hästi majandatud ja ongi kenad metsad. Oleme liiga suure raiemahu vastu siin metsades.

Raul Rosenvald: Metsade puhkeväärtus Eestis on teema, mis tuleks hoolikalt läbi mõelda. Metsade majandamisel seda praegu ignoreeritakse. Kui vaadata RMK raiemahte ja arvestuslanke, siis praegu lubaks seadus teha uuendusraiet kuni 7 000 ha aastas. RMK raiub hetkel 11 000 hektarit aastas. Need kogused peavad langema. Riigi tasemel vaadates Keskkonnaagentuur nendib pikaajalisi raiemplaane esitledes, et pikemas perspektiivis toimub oluline metsade noorenemine. Kõige parema puhkeväärtusega on aga raieküpsed majandusmetsad. Isegi paremad kui põlismetsad. Puhkemetsade vaatenurgast oleks ideaalne vanem majandusmets.

Pärast lageraiet ei ole see mets puhkemets umbes 30 aastat. Olen uurinud raiesmikke ja seal on väga raske käia. 9-aastane raiesmik on ikka veel läbimatu raiesmik. Noored, st kuni 30-aastased metsad, ei kõlba puhkemetsaks. Kui üle Eesti toimub massiliselt oluline metsade noorenemine, siis kuhu jääb puhkemetsadega arvestamine? Seda tuleb teha riiklikul tasemel. Praegu kahjuks ignoreeritakse puhkemetsade väärtust. Ei piisa RMK poolsetest regulatsioonidest KAH-aladel,

need on poolikud lahendused. On tarvis korralikku reeglistikku rohevõrgustiku metsade majandamisel riigi tasemel. Läbirääkimised kogukondade ja metsaomanikega, kuidas majandada, annaksid parima lahenduse.

Mati Kose: Olen teadlane ja olen luitemetsi hooldanud ning kujutan ette, kuidas peaks toimuma luitemetsade püsimeetsanduslik majandamine. Teen siin koostööettepaneku. RMK ja Maaülikool võiks teha ühise eksperimendi. Võtaks sealt inimesed ja turismi inimesed appi ning teeks siinsele piirkonnale näidiskava, mida annaks siinses metsas metsamajanduslikus mõttes teha ning kuidas samal ajal turismiväärtusi hoida ja säilitada puhkemetsade väärtused? Koos kohaliku kogukonnaga arutada ja neile ka teaduspõhine lähenemine arusaadavaks teha, mida tuleks teha selleks, et metsa paremini majandada ja erinevaid eesmärke tasakaalustatult hoida.

Valikraie tegemise reeglid on kaitsealadel ja majandusmetsades erinevad. Arvestades, kui pikaealised metsad siin on, tuleks metsade raie peatada, võtta aeg maha ning leida erinevate osapoolte vaheline konsensus. Tuleks kaasata metsaökoloogid. Ei tohi kiirustada sellega, mida hiljem tagasi pöörata ei saa. Vea tegemine metsa raiumisel maksab kurjalt kätte.

Lydia Koitla: Kuidas masinamajandusega on? Kas peab alati tulema metsa võimsate harvesteridega, mis siinset õrna pinnast lõhuvad? Kas käsitsitööd ei ole enam võimalik teha? Kas on plaan teha ka harvendusraiet?

Heiki Ärm: Harvendusraiet praegu teha ei saa teha, sest üldplaneering seda ei võimalda. Praegu on siinsel 50 km² alal võimalik teha ainult valikraiet. Kõik teised raieliigid on välistatud. Mis tehnikasse puutub, siis siinsetes metsades puude langetamine metsuri tööjõuga on oluliselt keerulisem – puu suunamine on keeruline Tehnika kasutamine on siin õigustatud

Tarmo Pily: Miks te siis enne tegite aegjärkset raiet, kuigi seadus seda ei võimaldanud?

Heiki Ärm: RMK ja Keskkonnaamet ei teadnud seda.

Kersti Uiho: Soovin veel selgitada, miks MTÜ tegutseb. Olin oma koduõuel, kui praaker tuli puid märkima ning sain teada, et alustatakse raietöödega. Olin rahulik, sest olin varem näinud, kuidas siinseid metsi raiutakse. Oleksime raietöödega nõus olnud, aga kui nägime, et mets tehti lagedaks, hakkasime tegutsema. Küsin teilt, mitu protsenti esimesel tükil aegjärksel raiel maha jäi? See on Selgema eraldis nr 9.

Heiki Ärm: Selgema eraldis nr 9 oli rohekoridori alast väljas. Väljaraie põhineb püstijääva puistu täiusel. Peale 26. novembri kohtumist leppisime kokku, et edaspidi jätame täiuse suuremaks. Sellest ei piisanud.

Tarmo Pily: Te ju teatasite, et mõnes kohas lihtsalt lükkate 5 aastat raied edasi. Te ju planeerisite ikka samamoodi raiuda. Teie väljaütlemised ei andnud kogukonnale kindlust. Kohaliku elanikuna on kurb seda metsa Treimanis praegu vaadata, kus RMK on töid teinud.

Heiki Ärm: Saan teie meeleliigutusest aru, aga terve rida kohalikke inimesi on praeguse tööga nõus.

Ülle Lipre: Täna on mitu korda küsitud, mida riigi tasandil peaks tegema. Olen aktiivselt suhelnud erinevate kogukondadega üle Eesti. Kõigil on sama sõnum, et kaitsemetsa staatus tuleks tagasi tuua. See seaks piirid ja ei annaks võimalust manipuleerida. Praegune olukord on selline, et metsateisel on kirjas mingi number, st planeeritav raiemaht, aga võetakse maha palju rohkem. Keskkonnaamet vastab, et metsateisel on soovituslik kogus ning et seadus lubab aegjärkse raie

puhul raiuda nii, et jääb järele 30%. Metsateatise fikseeritu ja tegelikkus on vastuolus. Kaitsemetsade regulatsioon annaks kogukondadele kindluse.

Teine sõnum on RMK raiesurve vähenemine. Oleks tore kui informatsioon jõuaks nõuniku kaudu keskkonnaministrini.

Aule Kink: Täna kõiki osalejaid! Täna MTÜ Rannamänniku kaitseks liikmeid, kes on teinud palju tööd. Kõigile tänu tulemast ja meie valust osa saamast. Valu on suur ja emotsioone on olnud täna siin ka näha. Suur aitäh teadlastele ja spetsialistidele, kes on meid aidanud! Metsanduses on ka erinevaid koolkondi ning tuleb kuulata erinevaid seisukohti. Aitäh Riigikogu liikmetele, et olete meid kuulanud. Usun, et ka teil on tekkinud täna mõtteid, mida peaks riigi tasandil ette võtma. Aitäh Maia-Liisale, kes selgitas meile kohaliku omavalitsuse ametniku seisukohta!

Pärast koosoleku lõppu on kõigil soovijatel võimalus minna metsa vaatama RMK tehtud tööd.

Jüri Jaanson: Ideaalis tuleb seadust muuta vaid siis, kui on äärmine vajadus ja muuta õiges suunas.

Riigivara on antud RMKle majandada ja nad peaksid saama majandada nii, et et ei tekiks kriisikoosolekuid ning kõik oleksid rahul. Siin oli täna ka juttu, et puit on juba ette ära müüdud ja eesmärk on kasumi taotlemine. Tekib küsimus, mis on RMK õiguslik vorm. Mis on RMK sisemine tahe, kas puidu varumine või metsade hooldamine ja säästlik majandamine? RMK-l peaks olema väga tugev koostöö teadlastega. Siin näen vastuolu.

Lydia Koitla: Mina ei saanud täna enda küsimustele vastust. Metsa tuleb järjepidevalt hooldada ja ma ma ei saa aru, miks ei tehta metsades piisavalt ka hooldusraiet.

Heiki Ärm: Praegune valla üldplaneering hooldusraiet ei võimalda. Uue üldplaneeringu koostamine on käsil ja saame kitsaskohti vältida.

Raul Rosenvald: Küsimus oli, kas on vaja seadusemuudatust, et lahendada kaitsemetsade problemaatikat. Ka valikraie tegemine tuleks seadusandlikult paremini reguleerida. Valikraiet tuleb alustada metsas võimalikult noores eas. Valikraiet tehes metsal polegi vanust, on püsimeets, kus on erinevas vanuses puud.

Kaitsemetsades ja majandusmetsades peaks olema valikraiega kriteeriumid erinevad. Viimane metsaseaduse muudatus 2017.a tehti kiirustades ja analüüsivõimata. Nüüd teame rohkem, on vaja rohkem selle seaduse muudatuse mõju analüüsida, et asjad läheksid paremaks.

Aule Kink: Viimaste kuude kogemuste pinnalt tahaks ka soovida, et riigiametnikud suhtleksid inimestega selliselt, et ei tekiks konflikte. Täna siin tajutud mõne inimese valu on ju ka tekkinud ametnikega, sh Keskkonnaametiga suheldes. Riigiasutuste töötajate negatiivsel suhtumisel kohalikkude kogukonda oli konflikti tekkimisel suur roll. Oleme üksteise suhtes mõistvamad, hoolivamad ja sõbralikumad.